

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-97

KVALITA ŽIVOTA JAKO PREDIKTOR VOLEB PREZIDENTA ČESKA V LETECH 2013 A 2018

Quality of life as the predictor of the elections of the President of the Czechia in 2013 and 2018

FRANTIŠEK MURGAŠ

Katedra geografie | Department of Geography
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická | Faculty of Science, Humanities and Education
Technická univerzita v Liberci | Technical University of Liberec
✉ Univerzitní nám. 1, 461 17 Liberec, Czech Republic
E-mail: fntren@gmail.com

Anotace

Příspěvek je zaměřen na korelaci kvality života a voleb prezidenta České republiky v letech 2013 a 2018. Vlivem kvality života na volbu prezidenta se zabýváme z hlediska geografického přístupu, který je zaměřen na voliče. Soustředíme se na dva kandidáty, kteří postoupili do druhého kola voleb. Zkoumání kvality života jako prediktora voleb lze považovat za součást volební geografie, jejíž podstatou je zkoumání prostorové diferenciací volebního chování. Z hlediska dvou teoretických přístupů ve volební geografii vycházíme z kontextuálního přístupu zaměřeného na charakteristiky prostoru a jeho vliv na voliče. Formulována je hypotéza: Kvalita života byla konfliktní linií voleb prezidenta Česka v letech 2013 a 2018. Cílem článku je odpověď na otázku, jestli je možné považovat kvalitu života za jeden z prediktorů voleb prezidenta. Z analýzy vlivu prostorové diferenciací kvality života na výsledky voleb prezidenta i jejich korelace plyne, že kvalita života je prediktorem voleb. Koeficient korelace z hlediska kandidáta Miloše Zemana dosáhl hodnotu $-0,55$, z čeho plyne, že čím je lepší kvalita života v okrese, tím horší výsledek Zeman dosáhl.

Klíčová slova

kvalita života, volba prezidenta, volební geografie

Annotation

This paper is focused on the correlation of the quality of life and the elections of the President of the Czech Republic in 2013 and 2018. We explore the influence of quality of life on the choice of the president in context of the geographical approach, which is focused on voters. We are focusing on the two candidates who progressed to the second round of elections. Exploring the quality of life as an election predictor can be considered as a part of electoral geography, the essence of which is to investigate the spatial differentiation of voting behaviour. Considering two theoretical approaches in electoral geography, we chose to draw from a contextual approach focused on the characteristics of the space and its influence on voters. The hypothesis is formulated as: The quality of life was a conflict line during presidential elections in Czechia in 2013 and 2018. The aim of this article is to answer the question whether the quality of life can be considered as one of the predictors of the presidential election. It is apparent from the analysis of the effect of spatial differentiation of the quality of life on the results of the presidential elections and their correlation that the quality of life is a predictor of election results. The coefficient of correlation from the point of view of candidate Miloš Zeman reached -0.55 , which implies that the better the quality of life in the district meant achieving the worse outcome for Zeman.

Key words

quality of life, election of president, geography of election

JEL classification: I31, Z10

1. Úvod

Kvalita života je koncept se složitou kauzalitou vazeb mezi složkami, které jí tvoří. Vědci ji konceptualizují ve snaze popsat, pochopit a měřit složitost současné sociální a ekonomické reality (Murgaš, Klobučník, 2017). Výrazným rysem kvality života je její dichotomie. Na jedné straně je to složitý koncept, na straně druhé odpověď

na jednoduchou otázku: jak se máte? Týká se jednotlivce i celé společnosti, má dimenzi subjektivní i objektivní. Když hodnotíme kvalitu svého života, tak hodnotíme spokojenost s ním. Vyjádřením spokojenosti je pohoda. Tímto výrazem se překládá anglický výraz well-being. Na Cantrilově škále 0-10 to představuje nadprůměrné hodnocení. Vyjádřením nespokojenosti se životem je nepohoda nebo mizérie, těmito výrazy lze přeložit anglický výraz ill-being. Na Cantrilově škále 0-10 to představuje podprůměrné hodnocení. Ve vyspělých zemích je kvalita života v průměru udávána na stupni 7. Obecně panuje souhlas s tvrzením, že lidé, kteří jsou spokojeni se svým životem, mají vyšší střední délku života, jsou zdravější, mají vyšší sociální kapitál a méně časté projevy sociální patologie. Konceptualizaci kvality života s důrazem na její objektivní dimenzi v podobě kvality místa diskutuje Murgaš (2016). V příspěvku se zabývám vlivem kvality života na volbu prezidenta Česka. Je přirozené, že v tomto případě neplatí jednoduchá pozitivní kauzální souvislost, jako je tomu např. mezi kvalitou života a střední délkou života. Ani u jednoho z kandidátů, kteří postoupili do druhého kola voleb prezidenta, nelze říct, že hodně hlasů v jeho prospěch je pozitivní jev nebo negativní jev. Na druhé straně platí, že každý z obou kandidátů představuje určité hodnoty, a proto byla jejich voličská základna odlišná.

Příspěvek je zaměřen na oblast zkoumání regionálních disparit zejména měkkých faktorů regionálního rozvoje, mezi které kvalita života patří (Rumpel et al., 2008). Spojení prostorové diferenciaci multidisciplinárního konceptu kvality života s výsledky voleb prezidenta obohacuje poznání sociální a ekonomické složitosti soudobého světa.

2. Cíl a data

Cílem článku je analýza vlivu prostorové diferenciaci kvality života na výsledky voleb prezidenta a tím odpověď na otázku, jestli je možné považovat kvalitu života za jeden z prediktorů voleb. Vyslovuji hypotézu: *Kvalita života byla konfliktní linií voleb prezidenta Česka v letech 2013 a 2018* (dále jen volby prezidenta 2013 nebo volby prezidenta 2018). V příspěvku vycházím z volebních dat Českého statistického úřadu.

2.1 Prostorová diferenciaci výsledků parlamentních voleb v okresech v letech 1993-2013

Protože se zabývám vztahem mezi výsledky voleb prezidenta a kvalitou života, tak z toho vyplývá, že výsledkům parlamentních voleb nevěnuji stejnou pozornost. I tak je však potřebné nastínit 'volební mapu' Česka. Důvodem je skutečnost, že přímá volba prezidenta je jednou z voleb a ostatní volby ji přímo nebo nepřímo ovlivňují. Kostecký (2015) na základě analýzy výsledků parlamentních voleb v obcích v letech 1993-2013 identifikoval hlavní prostorové dimenze volebního chování:

- na hierarchické makroúrovni rozdíl mezi Českem a Moravou,
- na hierarchické mezoúrovni rozdíl mezi metropolitními oblastmi a periferiemi,
- na hierarchické mikroúrovni rozdíl mezi suburbánními oblastmi a ostatními obcemi.

Prostorová diferenciaci volebního chování je utvářena pomocí faktorů: (i) socioekonomických – rozdělují obce na ekonomicky úspěšné a neúspěšné, (ii) kulturních – rozdělují obce podle úrovně religiozity, (iii) historických – rozdělují obce podle historického vývoje (týká se především obcí v pohraničí s obyvatelstvem dosídleným po II. světové válce).

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny ve všech sídlech České republiky v letech 1992-2013 se zabývali i Kostecký a Šimon (2015). Na jejich základě rozdělili pomocí shlukové analýzy sídla do čtyř základních typů: (i) křesťansko-demokratické, (ii) fiskálně konzervativní, (iii) sociálně-demokratické a (iv) komunistické. Výsledkem působení uvedených dimenzí a faktorů je volební mapa Česka s rozdělením státu na regiony:

- Se sídly s vysokou podporou fiskálně konzervativních stran. Jde o metropolitní oblasti měst Praha, České Budějovice, Plzeň, Mladá Boleslav, Liberec, Hradec Králové. Na Moravě sem patří Brno s malou metropolitní oblastí a Olomouc, Zlín a Opava bez metropolitních oblastí.
- Se sídly s vysokou podporou křesťansko-demokratických stran. Jde o sídla na jižní a jihovýchodní Moravě, moravskou část Českomoravské vrchoviny a Litomyšlsko.
- Se sídly v metropolitních oblastech strukturálně postižených měst na Ostravsku a severozápadních Čechách a s obcemi ve vnitřních periferiích. V těchto obcích mají vysokou podporu levicové strany. Lze je rozdělit na obce v bývalých Sudetech s vysokou podporou komunistické strany a obce ve vnitrozemí s vysokou podporou sociálně-demokratických stran (Kostecký, 2015: 151).

2.2 Volby prezidenta České republiky

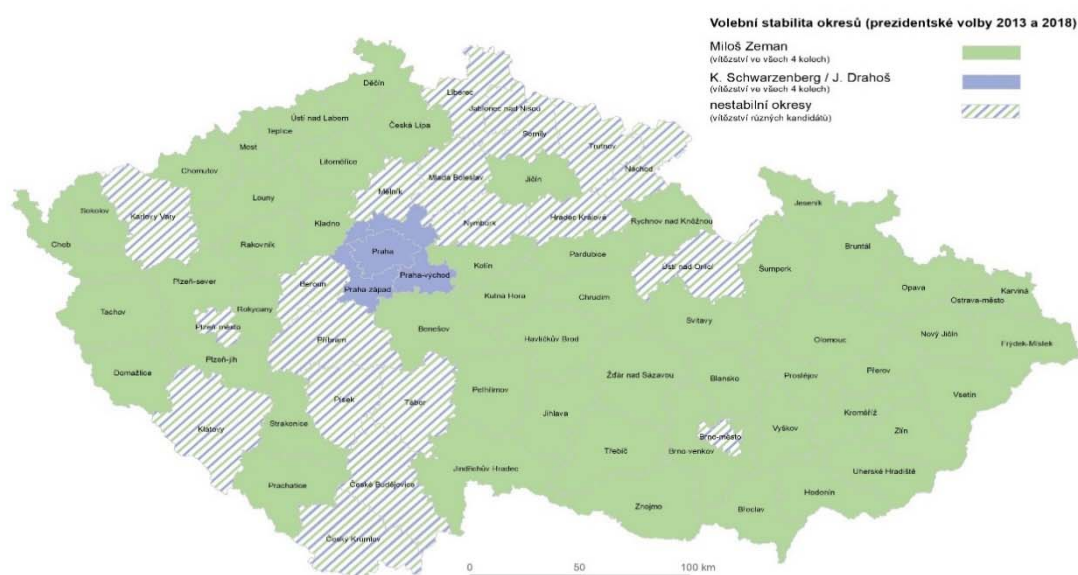
V příspěvku se zabývám vlivem kvality života na volbu prezidenta Česka, konkrétně na 2. kolo, do kterého se dostali kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Zkoumání kvality života jako prediktora voleb je součástí volební geografie, jejíž podstatou je zkoumání prostorové diferenciaci volebního chování. Madleňák (2010) za základ

volební geografie považuje výzkum prostorové organizace voleb, zkoumání prostorové diferenciaci volebních výsledků a jejich vlivu na vytváření zastupitelských sborů, vlivu geografických faktorů na politické postoje a názory a v prostorové variabilitě uplatňování moci. Autoři, zabývající se volební geografii, se snaží identifikovat příčiny prostorové diferenciaci volební podpory, zpravidla pomocí korelací s hlavními sociálními a ekonomickými indikátory. Thrift (1983 in Maškarinec, 2014) v rámci volební geografie rozlišuje dva teoretické přístupy: Prvním je *kompozitní přístup*, který je považován za tradiční a převládající a je založený na prostorové diferenciaci struktury populace ve sledovaném území. Druhý, *kontextuální přístup*, je zaměřený na charakteristiky lokality a jejího působení na voliče (Pink, Voda, 2012). „Jádem volební geografie by mělo být studium voličů, žijících na konkrétních místech“ (Johnston, Pattie 2008 in Maškarinec, 2014: 18). Z hlediska terminologie kvality života lze říct, že kontextuální přístup je zaměřen na kvalitu místa (Murgaš, Klobučník, 2016).

Volební geografie jako část politické geografie se v současnosti nachází v období hledání směrů příštího vývoje. Některé významné změny však již probíhají. V minulosti dominující hodnocení velkého množství faktorů, ovlivňujících volební chování, se v současnosti mění na zaměření na jeden nebo na několik málo faktorů. Ve volební geografii se pozornost v minulosti zaměřovala na nejvyšší hierarchickou úroveň - stát. V současnosti se do popředí dostává regionální mikroúroveň, představující místo. Zaměření se na prostorovou diferenciaci voličů bude vždy podstatnou částí volební geografie, zároveň se ale objevuje potřeba jejího propojení se širším kontextem socioekonomického vývoje soudobé společnosti (Madleňák, 2010).

Vývoj volební geografie od práce jejího zakladatele André Siegfrieda z roku 1913 a identifikace systému konfliktních linií, které jako první popsali Lipset a Rokkan v roce 1967, podrobně diskutují Pink a Voda (2012). Současný stav nejen v anglosaských zemích, ale i ve střední Evropě, Česku a na Slovensku dále analyzuje Madleňák (2010). Hlavními tématy soudobé volební geografie jsou: (i) geografie hlasování, (ii) vliv geografických faktorů na hlasování a (iii) geografie reprezentace, ke kterým je přidávána (iv) volební dynamika a historický vývoj geografie voleb (Maškarinec, 2014). Podle Kosteckého (2001, 2015) je prostorová diferenciaci výsledků voleb v Česku stabilní.

V systému konfliktních linií, resp. os štěpení (cleavages), jsou čtyři hlavní linie: vlastníci – pracující, město – venkov, církev – stát a centrum – periferie (Madleňák, Balážovič, 2018). Prostorovou dimenzi mají linie centrum-periferie a město-venkov (Pink, Voda, 2013). Vůči existenci konfliktní linie centrum-periferie jsou Pink, Voda (2012) skeptičtí, podle nich by musela mít podobu Čechy a Morava, resp. Praha a zbytek státu. Objevují se ovšem nové konfliktní linie, především Inglehartem (1977 in Pink, Voda, 2012) konceptualizované rozdělení společnosti na linii materialismus-postmaterialismus. Materialisticky zaměřená část společnosti se orientuje na obranu tradičních hodnot. Druhá, postmaterialistická část společnosti klade do popředí ochranu lidských práv, především menšin, ochranu životního prostředí, rodovou rovnost a kvalitu života. Je zřejmé, že Inglehart považuje kvalitu života za postmateriální hodnotu. Axiologii kvality života diskutuje Murgaš (2009). V českém kontextu Maškarinec (2014) za hlavní konfliktní linii po roce 1990 považuje linii socioekonomické transformace, která se v současnosti blíží linii vlastníci – pracující, jak je známá ve státech západní Evropy.

Obr. 1: Volební stabilita okresů ve volbách prezidenta České republiky v letech 2013 a 2018

Zdroj: vlastní zpracování podle volebních dat Českého statistického úřadu

Prezident se v Česku volí přímo od roku 2013, avšak první zmínka o možnosti přímé volby prezidenta se objevila již koncem roku 1989. Myšlenka tohoto druhu volby se stala aktuální po rozpadu Československa a vzniku samostatné České republiky. V první přímé volbě se do druhého kola dostali Karel Schwarzenberg a Miloš Zeman. Schwarzenberg jako kandidát pravicové, liberální a městské části voličského spektra s vyšším vzděláním zvítězil ve třech ze čtyř největších městských okresů a okresech se sídly krajů – Liberec, České Budějovice, Hradec Králové a Karlovy Vary. Ve zbylých sedmi ze čtrnácti krajů však zvítězil Miloš Zeman.

Rozdělení státu na centrum a periferie, popsané Hamplem (2018), je narušené pásem voličské podpory Karla Schwarzenberga táhnoucím se od severočeských okresů Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily, Trutnov, přes Náchod, Hradec Králové, Prahu a okrese v jejím sousedství po okrese v Jihočeském kraji - Písek, České Budějovice a Český Krumlov. Tato prostorová podoba výsledku voleb prezidenta se víceméně opakovala i ve druhém kole a ve volbě prezidenta v roce 2018. Rozdělení okresů podle výsledků voleb vyjadřuje obrázek 1 a tabulka 1.

V roce 2018 proběhla druhá přímá volba prezidenta Česka. Do druhého kola se dostali Jiří Drahoš a Miloš Zeman. Výsledek voleb prezidenta 2018 v prvním kole se výrazně lišil od výsledku v roce 2013, kdy Miloš Zeman zvítězil ve všech okresech Česka kromě Prahy a okresů Praha-západ a Praha-východ v jejím zázemí. Ve druhém kole Miloš Zeman na rozdíl od druhého kola voleb v roce 2013 neuspěl, a naopak Jiří Drahoš uspěl. Kromě Prahy a okresů Praha-západ a Praha-východ v patnácti okresech. Překvapivé je, že kromě okresů Karlovy Vary, Klatovy a Ústí nad Orlicí jsou to ty samé okresy, ve kterých zvítězil Karel Schwarzenberg v roce 2013.

Tab. 1: Rozdělení okresů podle výsledků voleb prezidenta v letech 2013 a 2018

Kandidát	Okresy ve kterých zvítězil ve všech čtyřech kolech
Miloš Zeman	Benešov, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Rakovník, Jindřichův Hradec, Prachatice, Strakonice, Domažlice, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov, Cheb, Sokolov, Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Česká Lípa, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Chrudim, Pardubice, Svitavy, Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Blansko, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk, Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava, Ostrava-město, Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín, Zlín
Schwarzenberg/ Drahoš	Praha, Praha-západ, Praha-východ
Nestálé okresy	Beroun, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Příbram, České Budějovice, Český Krumlov, Písek, Tábor, Klatovy, Plzeň-město, Karlovy Vary, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily, Hradec Králové, Náchod, Trutnov, Ústí nad Orlicí, Brno-město

Zdroj: vlastní zpracování podle volebních dat Českého statistického úřadu

Volby prezidenta v letech 2013 a 2018 byly specifické v tom, že měly stejného vítěze. Z prostorového hlediska nás zajímá diferenciací voličů na úrovni okresů. Z obr. 1 a tab. 1 je zřejmá stabilita voličské základny Miloše Zemana. Tím, že zvítězil ve všech čtyřech kolech v pětadesáti okresech ze sedmadesáti, lze okrese tyto označit za 'zemanovské'. Pink (2012) pro vyjádření stability voličské základny používá pojem 'území stabilní volební podpory', Maškarinec (2014) termín 'shluky voličské podpory'.

Stejnou stabilní voličskou základnu protikandidátů Miloše Zemana (Schwarzenberga a Drahoše) tvoří jenom Praha a okresy Praha-západ a Praha-východ, aglomeraci Prahy s jejími okrese lze označit za 'antizemanovské'. Počet nestálých okresů stoupl z deseti v roce 2013 na patnáct v roce 2018. Okresy Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Příbram, České Budějovice, Plzeň-město, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily, Hradec Králové, Náchod, Trutnov, Ústí nad Orlicí, Brno-město byly nestálými v obou volbách.

Obě volby prezidenta ČR byly analyzovány politology i politickými geografy. Zkoumaly se charakteristiky voličů obou kandidátů. Nás zajímá prostorová diferenciací výsledků voleb. Je zřejmé, že volby prezidenta ČR rozdělily zemi ve smyslu „West and the Rest“ (Ferguson, 2010) na Prahu a její aglomeraci versus zbytek státu. Jen v Praze a v okresech v jejím zázemí ve všech čtyřech kolech voleb v letech 2013 a 2018 zvítězil protikandidát Miloše Zemana. Voličské zázemí vítěze voleb Miloše Zemana je zřejmé z obr. 1. Zvláštní skupinu tvoří nestálé okresy. Je zřejmé, že kritériem pro zařazení do ní není počet obyvatel. Z výsledku voleb plyne několik konstatování, resp. otázek, které by si zasloužily adekvátní zpracování.

- Ve skupině nestálých okresů je Brno s 377 tis. obyvateli, Plzeň se 170 tis. obyvateli, ale není v něm Ostrava v 290 tis. obyvateli. Proč je to tak? Čím se liší moravská města a co spojuje Brno s Plzní z hlediska volebních výsledků?
- Ve skupině nestálých okresů je Liberec, ale není v něm Olomouc, přičemž obě města mají kolem 100 tis. obyvatel. Můžeme formulovat tu samou otázku: proč je to tak?
- Nestálé okresy Karlovy Vary, Klatovy a Ústí nad Orlicí jsou obklopené okrese, ve kterých vždy zvítězil Miloš Zeman. Naopak okres Jičín, ve kterém vždy zvítězil Miloš Zeman je oklopan okrese s nestálou podporou. Znovu můžeme formulovat otázku: proč je to tak?
- Zjednodušeně lze říct, že částmi Česka s nejnižší sociální a ekonomickou úrovní spolu s nejvyšším výskytem jevů sociální patologie jsou Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Proč se okres Karlovy Vary liší od zbytku okresů v tomto území ale okresy ostatních dvou krajských měst – Ostravy a Ústí nad Labem ne?

2.2 Kvalita života a její vztah k výsledkům volby prezidenta

Kvalita života je jedním z konceptů, kterými se současná společnost pozdní moderny snaží uchopit a vysvětlit sociální a ekonomickou realitu. Vyjadřuje emocionální a kognitivní hodnocení spokojenosti se životem (Murgaš, 2016). Je konceptem multidimenzionálním se složitou kauzalitou proměnných, které ji ovlivňují. Temelová et al. (2012: 10) kvalitu života chápou jako „soubor podmínek prostředí, ve kterém probíhají každodenní aktivity lidí“.

Jedním z mála poznatků o kvalitě života, o kterých je v akademické komunitě shoda, je, že ji tvoří dvě dimenze – subjektivní, psychology nazývaná pohoda, spokojenost se životem nebo štěstí, a objektivní, pro kterou není ustálené pojmenování. Z modelů kvality života jsou podle Phillipse (2006) nejznámější dva – Veenhovenův model

‘Čtyř kvalit života’ (Four Qualities of Life) a Raphaelův model ‘Bytí, Začlenění a Realizace’ (Being, Belonging, Becoming).

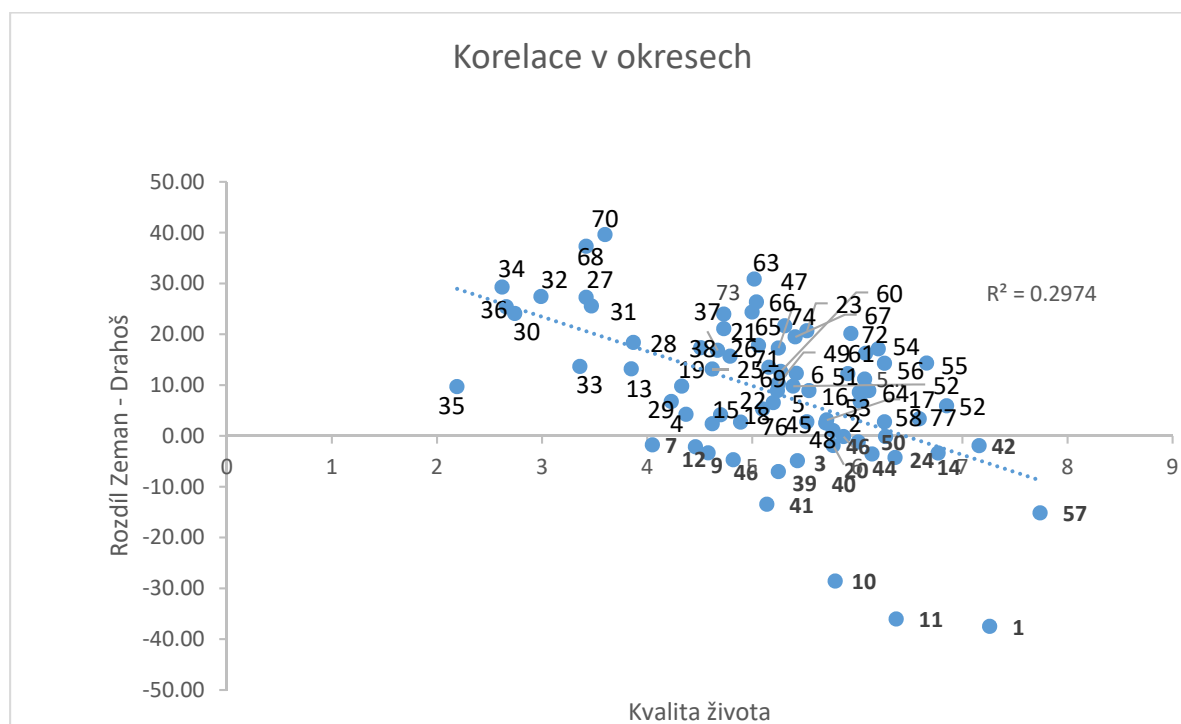
Důvod, proč se má kvalitou života zabývat geografie, plyne z její orientace na prostor. S tím úzce souvisí fenomén ‘dobrého místa’ (McCann 2004) jako místa, ve kterém je prožíván ‘dobrý život’ (Veenhoven 2014). Hodnocení objektivní dimenze zaměřené na prostor vychází z hodnocení kvality vnějších podmínek pro prožívání dobrého života. Pro tuto dimenzi se používá různé označení - kvalita místa (Trip 2007; Burton 2014; Murgaš a Klobučník 2016), materiální pohoda (Sirgy, 2018), lokální kvalita života, kvalita prostředí (Macešková et al., 2009), vybavenost (Rišová, Pouš, 2018).

Sirgy (2018) materiální pohodu konceptualizuje jako jednu z částí objektivní dimenze, tvořenou dvěma skupinami faktorů – lidskými a kontextovými. Kromě materiální pohody kvalitu místa tvoří nemateriální pohoda – sociální, rodinná, pracovní, volnočasová. Materiální i nemateriální pohoda ovlivňují subjektivní pohodu. Macešková et al. (2009: 708) kvalitu prostředí definují jako „soubor charakteristik fyzického, environmentálního, socioekonomického a institucionálního prostředí daného území“.

Sídla České republiky se z aspektu prostorové dimenze kvality života zabývali Murgaš a Klobučník (2016). Pro výpočet indexu kvality života použili deset indikátorů, jejichž hodnoty transformovali na konzistentní škálu $< 0 - 1 >$. Dosažené hodnoty se pohybovaly v rozpětí od 8,469 (Hvozdnice okr. Hradec Králové) po 1,880 (Vrbno nad Lesy, okr. Louny). Mezi sídla s nejvyšší i nejnižší hodnotou se umístila malá a velmi malá sídla (s výjimkou Brna, které dosáhlo hodnotu 7,740, nejvyšší mezi městy). Z toho plyne, že velikost sídla tedy není charakteristikou kvality života. Autoři popsali prostorovou diferenciaci indexu kvality života na úrovni sídel, okresů a krajů i podle velikostních skupin sídel.

Vztah kvality života a výsledků volby prezidenta zkoumáme několika způsoby. V prvním jako korelaci kvality života v jednotlivých okresech a rozdílu mezi počtem hlasů, které získal Zeman ve srovnání s Drahošem v těchto okresech (obr. 2). Koeficient korelace z hlediska kandidáta Miloše Zemana dosáhl hodnotu -0.55, z čehož plyne, že čím je lepší kvalita života v okrese, tím horší výsledek Zeman dosáhl. Z obr. 2 je však zřejmé, že tuto skutečnost determinuje relativně málopočetná skupina okresů: Louny, Teplice, Chomutov, Sokolov, Most, Bruntál, Karviná, Tachov, Děčín, Litoměřice (okresy v levé horní části obrázku) a okresy Brno-město, Praha, Praha-východ, Praha-západ, Hradec-Králové (okresy v pravé dolní části grafu). Zbylé okresy tvoří shluk, ve kterém je korelace výrazně nižší (-0.14).

Obr. 2: Korelace kvality života a dosaženého rozdílu mezi kandidáty Zemanem a Drahošem v %

Zdroj: vlastní zpracování

Poznámka: Tučnými čísly jsou označeny okresy, ve kterých zvítězil Drahoš

Číslo okresů na obr. 2 jsou tyto: 1 – Praha, 2 – Benešov, 3 – Beroun, 4 – Kladno, 5 – Kolín, 6 – Kutná Hora, 7 – Mělník, 8 – Mladá Boleslav, 9 – Nymburk, 10 – Praha – východ, 11 – Praha – západ, 12 – Příbram, 13 – Rakovník, 14 – České Budějovice, 15 – Český Krumlov, 16 – Jindřichův Hradec, 17 – Písek, 18 – Prachatice, 19 – Strakonice, 20 – Tábor, 21 – Domažlice, 22 – Klatovy, 23 Plzeň – jih, 24 – Plzeň – město, 25 – Plzeň – sever, 26 – Rokycany, 27 – Tachov, 28 – Cheb, 29 – Karlovy Vary, 30 – Sokolov, 31 – Děčín, 32 – Chomutov, 33 – Litoměřice, 34 – Louny, 35 – Most, 36 – Teplice, 37 – Ústí nad Labem, 38 – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, 40 Liberec, 41 – Semily, 42 – Hradec Králové, 43 – Jičín, 44 – Náchod, 45 – Rychnov nad Kněžnou, 46 – Trutnov, 47 – Chrudim, 48 – Pardubice, 49 – Svitavy, 50 – Ústí nad Orlicí, 51 – Havlíčkův Brod, 52 – Jihlava, 53 – Pelhřimov, 54 – Třebíč, 55 – Žďár nad Sázavou, 56 – Blansko, 57 – Brno – město, 58 Brno – venkov, 59 – Břeclav, 60 – Hodonín, 61 – Vyškov, 62 – Znojmo, 63 – Jeseník, 64 – Olomouc, 65 – Prostějov, 66 – Přešov, 67 – Šumperk, 68 – Bruntál, 69 – Frýdek-Místek, 70 – Karviná, 71 – Nový Jičín, 72 – Opava, 73 Ostrava-město, 74 – Kroměříž, 75 – Uherské Hradiště, 76 – Vsetín, 77 – Zlín.

Ve druhém přístupu srovnáváme kvalitu života v okresech, ve kterých zvítězil Drahoš s okresy ve kterých zvítězil Zeman. V prvních je kvalita života vyšší (průměr=5.85, medián=5.87, min=4.05, max=7.74, s=1.00) než v okresech, ve kterých zvítězil Zeman (průměr=4.94, medián=5.13, min=2.19, max=6.85, s=1.10). V případě této korelace nebylo potřebné počítat statistickou významnost (p-hodnotu), protože disponujeme kompletním základním souborem – všemi okresy České republiky. Zkoumání vztahu prostřednictvím binární regrese, kde závislou proměnnou je vítěz voleb v okrese (Drahoš resp. Zeman) a nezávislou proměnnou je kvalita života, je třetím přístupem. Z výsledku plyne, že snížením kvality života v okrese o jeden 'bod' (na Cantrilově škále 0-10) se šance na vítězství Zemana zvýšila na 2.55 násobek, tj. o sto padesát pět procent. Naopak šance na vítězství Drahoše se snížila na 0.39 násobek, tj. o šedesát jedna procent.

2.3 Diskuse

Prostorovou diferenciaci volebního chování ovlivňuje několik faktorů, mezi jinými např. historický vývoj (Madleňák a Balážovič, 2018). Domníváme se, že dalším faktorem diferenciaci je hodnocení spokojenosti s vnějším prostředím, ve kterém voliči žijí, jinými slovy hodnocení kvality života.

Korelace kvality života a voleb prezidenta 2013 a 2018 na hierarchické makroúrovni odpovídá rozdělení na Čechy a Moravu (Kostecký, 2015), protože celá Morava s výjimkou okresu Brno-město je „zemanovská“. Česká část České republiky je diferencovanější, protože zde vidíme tři skupiny okresů:

- Okresy, ve kterých obyvatelé vždy volili protikandidáta Miloše Zemana, jsou tři – hlavní město Praha a okresy Praha-západ a Praha-východ. Vliv Prahy nemá kruhovou podobu. Na severu a jihu na okresy v její aglomeraci navazují nestálé okresy od Liberce a Náchodu na severu po Český Krumlov a České Budějovice na jihu a na západě a východě „zemanovské“ okresy Kladno, Kolín a Benešov. Jak jsme již zmínili, toto uspořádání narušuje vnitřní periferie. Pravdou však je, že podle Nováka a Netrdové (2011) vnitřní periferie mezi Středočeským a Libereckým i mezi Středočeským a Jihočeským nejsou žádné nebo perifernost je nejslabší z popsaných.
- Popsaný pás „antizemanovských“ a nestálých okresů sousedí s pásem „zemanovských“ okresů na severozápadě a jihozápadě země s ojedinělými nestálými okresy krajských měst Karlovy Vary, Plzeň a okresem Klatovy.
- Na východní straně popsán pás nestálých okresů sousedí se „zemanovskými“ okresy na linii Rychnov nad Kněžnou-Kolín-Benešov-Jindřichův Hradec.

Z hlediska „volební mapy“ České republiky „antizemanovské“ a nestálé okresy patří mezi regiony s vysokou podporou fiskálně konzervativních stran (Kostecký, 2015). Lze předpokládat, že ve smyslu Wallersteinova členění to jsou okresy s postmaterialistickým obyvatelstvem. Další důležitý fakt plyne z popsané korelace mezi výsledkem volby prezidenta a kvalitou života, kdy s růstem kvality života klesá šance Miloše Zemana na vítězství.

Miloše Zemana lze považovat za posledního z prezidentů (Havel, Klaus, Zeman) spjatých s listopadem 1989. Je reálný předpoklad, že v příštích volbách, ať už budou v roce 2023 nebo dřív, oba kandidáti, kteří postoupí do druhého kola voleb, už nebudou spjati s listopadem. Budoucnost ukáže, jestli rozdělení země na „zemanovské“, „antizemanovské“ a „nestálé“ okresy, platné v současnosti, se s modifikacemi zachová, nebo se vytvoří rozdělení nové, které se stane specifickou částí volební mapy České republiky.

Z analýzy i korelace plyne, že kvalita života je prediktorem voleb. Hypotéza, podle které kvalita života byla konfliktní linií voleb prezidenta České republiky v letech 2013 a 2018, se potvrdila. Tato konfliktní linie nebyla linií samostatnou, ale působila v kontextu linie socioekonomické transformace (Maškarinec, 2014). Lze předpokládat, že ve výsledku voleb prezidenta v budoucnu se kvalita života jako jejich prediktor opět projeví.

3. Závěr

V příspěvku jsem se zabýval kvalitou života z aspektu volební geografie. Soustředil jsem se na výsledek voleb ve volbách prezidenta v letech 2013 a 2018 a na vliv kvality života na tento výsledek. Zabýval jsem se jím na úrovni okresů, a to u dvou kandidátů, kteří postoupili do druhého kola voleb. Cílem příspěvku byla analýza vlivu prostorové diferenciace kvality života na výsledky voleb prezidenta a tím odpověď na otázku, jestli je možné považovat kvalitu života za jeden z prediktorů voleb. Vyslovil jsem hypotézu: Kvalita života byla konfliktní linií voleb prezidenta České republiky v letech 2013 a 2018.

Z analýzy prostorové diferenciace výsledků voleb prezidenta vyplynula existence tří typů okresů: okresy, ve kterých ve všech čtyřech kolech zvítězil Miloš Zeman (zemanovské), okresy, ve kterých ve všech čtyřech kolech zvítězil protikandidát Miloše Zemana (antizemanovské) a okresy nestálé, ve kterých se vítěz voleb měnil.

Vztah kvality života a výsledků volby prezidenta jsem zkoumal několika způsoby. V prvním jako korelaci kvality života v jednotlivých okresech a rozdílu mezi počtem hlasů, které získal Zeman ve srovnání s Drahošem v těchto okresech. Koeficient korelace z hlediska kandidáta Miloše Zemana dosáhl hodnotu -0,55. Z toho plyne, že čím je lepší kvalita života v okrese, tím horšího výsledku Zeman dosáhl. Dalším způsobem zkoumání vztahu kvality života a výsledků volby prezidenta byla binární regrese. Jejím výsledkem je poznání, že snížením kvality života v okrese o jeden 'bod' na škále 0-10 se šance na vítězství Zemana zvýšila o sto padesát pět procent, nebo naopak šance na vítězství Drahoše se snížila o šedesát jedna procent.

Z analýzy vlivu prostorové diferenciace kvality života na výsledky voleb prezidenta i jejich korelace plyne, že kvalita života je prediktorem voleb. Hypotéza, podle které kvalita života byla konfliktní linií voleb prezidenta České republiky v letech 2013 a 2018, se potvrdila.

Literatura

- [1] BURTON, M. (2014). Quality of Place. In: Michalos, A. C. (ed.) *Encyclopedia of Quality of Life and Well Being Research*. Dordrecht, Springer, pp. 5312-5314. ISBN 978-94-007-0752-8.
- [2] FERGUSON, N. (2010). *Civilization: The West and the Rest*. New York: Penguin Books. ISBN 978-0-14-31220 6-7.
- [3] HAMPL, M. (2018). Hierarchické formy uspořádání nerovnoměrností v realitě: hledání pravidelnosti a problémy explanace. *Informace ČGS*, vol. 37, no. 1, pp. 1-23. ISSN 1213-1075.
- [4] KOSTELECKÝ, T. (2001). *Vzestup nebo pád politického regionalismu? Změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 – srovnání České a Slovenské republiky*, Praha, Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-003-6.
- [5] KOSTELECKÝ, T. (2015). Závěr. In: Kostecký, T., Mikešová, R., Poláková, M., Čermák, D., Bernard, J., Šimon, M. (eds.) *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování v Česku 1992 – 2013*, Praha, Sociologický ústav AV ČR, pp. 150-156. ISBN 978-80-7330-284-9.
- [6] KOSTELECKÝ, T., ŠIMON, M. (2015). Geografie politických orientací voličů v letech 1992-2013. In: Kostecký, T., Mikešová, R., Poláková, M., Čermák, D., Bernard, J., Šimon, M. (eds.) *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování v Česku 1992 – 2013*, Praha, Sociologický ústav AV ČR, pp. 68-93. ISBN 978-80-7330-284-9.
- [7] MACEŠKOVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009). Sociálně prostorová diferenciace v České republice: implikace pro veřejnou (regionální) politiku. *Ekonomický časopis*, vol. 57, no. 7, pp. 700 – 715. ISSN 0013-3035
- [8] MADLEŇÁK, T. (2010). Hlavné trendy výskumu v súčasnej volebnej geografii. *Geografický časopis*, vol. 62, no. 2, pp. 127-145. ISSN 0016-7193.
- [9] MADLEŇÁK, T., BALÁŽOVIČ, E. (2018). Politické preferencie miest na Slovensku v parlamentných voľbách 1929. *Geografie*, vol. 123, no. 1, pp. 107-140. ISSN 1212-0014.
- [10] MAŠKARINEC, P. (2014). *Volební geografie Libereckého kraje 1992 – 2010. Voličské chování z pohledu explorační prostorové analýzy dat (ESDA)*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-344-8.
- [11] McCANN, E. J. (2004). 'Best Places': Interurban Competition, Quality of Life and Popular Media Discourse. *Urban Studies*, vol. 41, no. 10, pp. 1909–1929. ISSN 1360-063X. DOI 10.1080/0042098042000256314.
- [12] MURGAŠ, F. (2009). Kvalita života a jej priestorová diferenciácia v okresoch Slovenska. *Geografický časopis*, vol. 61, no. 2, pp. 121-138. ISSN 0016-7193.
- [13] MURGAŠ, F. (2016). Geographical Conceptualization of Quality of Life. *Ekológia*, vol. 35, no. 4, pp. 309-319. ISSN 1335-342X. DOI 10.1515/eko-2016-0025.

- [14] MURGAŠ, F., KLOBUČNÍK, M. (2016). Municipalities and Regions as Good Places to Live: Index of Quality of Life in the Czech Republic. *Applied Research in Quality of Life*, vol. 11, no. 2., pp. 553-570. ISBN 1871-2584. DOI 10.1007/s11482-01409381-8.
- [15] MURGAŠ, F., KLOBUČNÍK, M. (2017). Community well-being or quality of place? A few notes and application in Czech Republic. In: Kraeger, P., Cloutier, S., Talmage, C. (eds) *New Dimensions in Community Well-Being*. Cham: Springer, pp. 29-60. ISBN 978-3-319-55407-5.
- [16] NOVÁK, J., NETRDOVÁ, P. (2011). Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciacie obcí v České republice. *Sociologický časopis*, vol. 47, no. 4, pp. 717-744. ISSN 0038-0288.
- [17] PHILLIPS, D. (2006). *Quality of Life. Concept, Policy and Practice*. Oxon, Routledge. ISBN 0-415-32355-X.
- [18] PINK, M. (2012). Volební geografie v odborném prostředí České a Slovenské republiky: Úvod. In: Pink, M. a kol. Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury. 5-15
- [19] PINK, M., VODA, P. (2012). Vysvětlení prostorových vzorců volebního chování v parlamentních volbách v České republice a na Slovensku v letech 1996-2010. In: Pink, M. a kol. (eds.) *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, pp. 201-242. ISBN 978-80-7325-287-8.
- [20] PINK, M., VODA, P. (2013). Volební geografie. In: Šedo, J. *České prezidentské volby v roce 2013*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, pp. 141-164. ISBN 978-80-7325-325-7
- [21] RIŠOVÁ, K., POUŠ, R. (2018). Urban facilities in the quality of life research: a case study of Banská Bystrica city Central Slovakia). *Geografický časopis*, vol. 70, no. 2, pp. 99-116. ISSN 0016-7193. DOI 10.31577/geogrcas.2018.70.2.06.
- [22] RUMPEL, P., SLACH, O., KOUTSKÝ, J. (2008). *Měkké faktory regionálního rozvoje*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-807-3684-358.
- [23] SIRGY, J. (2018). The Psychology of Material Well-Being. *Applied Research in Quality of Life*, vol. 13, no. 2, pp. 273-301. ISSN 1871-2584. DOI 10.1007/s11482-017-9590-z.
- [24] TEMELOVÁ, J., POSPÍŠILOVÁ, L. OUŘEDNÍČEK, M. (2012). *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-378-0.
- [25] TRIP, J. J. (2007). Assessing quality of place: a comparative analysis of Amsterdam and Rotterdam. *Journal of Urban Affairs*, vol. 29, no. 5, pp. 501-517. ISSN 1467-9906. DOI 10.1111/j.1467-9906.2007.00362.